

تهذيب اخلاق الصبيان

بمياه العلم والعرفان

« مکتب بالالارينه اوگت »

صبيان صنفلردن برنجی صنف بالالارينه « الفبا » دن صوگ اوقوتولور.

(اول مرتبه باصلنوی)

مرتبی : شاکرجان الحمیدی .

مطبعة کریمیه قزاندہ

کند مصارفاری ایله ۱۹۰۶ سنه

казань.

Типографія. Т-о 1-ма БРАТЯ КАРИМОВЫ.

« مؤلفدن معلم افندیگه بر نیچه سوز »

معلم افندی ، بالالار الفبانی تمام اینکاندن صوڭ ، قراة تاتاریه گه ملکه اینسونلر اوچون ، همده اوقوغان شیلرینی فهلمب اوقورغه اویرانسونلر اوچون اوشبو رساله نی اوقوتیق معقول کوریلپ ، اوزمه معلم وقتیک شول رساله م ایله عمل ایده ره ک فائلی تابدم . ایندی معلومکنز مؤمنلر هر بر فائده عمومیه سی بولغان شیلرده اورتاقلاردر . بو رساله صبیاننک اینک کچکلری اوچون بولغانغه قولومدان کیلکان قدر چیت لغتلر نی قاتوشدرودان یراق بولدم . ناگاه چیت سوز چغا قالسه ، البته معلومکنز بالالارغه اول سوز نه معناده اینکانن تفهیم ایدرسز ینه ده تلمزده بعض یاقلارداغنه یرتله تورغان قلیل الاستعمال بولغان تاتار لغتلریده تصادق ایدر ، آلارنیده بالالارغه تفهیم ایتمک تیوشلیدر . مثلا تلمزده عربی اولان « عادت » لفظی یرتله در مین ایندی آنک اورننه « جلا » لفظی قویدم . چون تاتار لفظیدر . نیتاک « آتاک بابا ک جلاسی » دیکان مقاله استعمالی کلیدر . ینه ده وقت لفظی اورننه بعض اورونن « چاق » لفظی قویدم . « بوچاقده خلق شولای ایندی » دیگان سوزلرده معلومکنز چاق لفظی تاتار لغتیدر . (ش. ح.)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(۱) ای بالا مکتبکه اخلاص کوئل ایله تور وشوب یورگل .
مکتبکه بارغانده یولده وقتکنی ارم ایتمه . مکتبکه بیلگولنگان
وقتقه باروب بیتکل !

(۲) مکتبکه باچراق است باش ایله ، قارا قول ایله بارماغل .
اوزک بلهسک مکتب الله تعالی ننگ یورطیدر ، آنی الوغلامق
هر کمکه تیموشلیدر .

(۳) مکتبکه باروب کرگاج خلفه شه همه ایلمه شلریکا سلام
بیرب بولاردان هر برسی ایله ایسانلاش .

(۴) مکتبکه باروب کرویکا اوزیکا بیلگولنگان اورنغه
باروب اوتورده ، استکا تیموشلی بولغان اشکه کرشکل !

(۵) ای بالا ، کوئلگده هر وقتده یاخشیلقنیغنه صاقلا ، الله
تعالی سینک کوئلگدن فی اویلاغانکنیده بلب تورادر .

یوقبار سوز سوزلمه ، هر وقتده یاخشی کیره کلی سوزلرنیگنه
سوزله . الله تعالی سینک هر بر سوزکنی ایشتب تورادر ،

قچقرب سوزلسگده ، یاشرتن سوزلسگده هر برسنی ایشتهدر .
(۶) ای بالا ، خلفه کنی هر وقتده سویکلی توت ، آنک

قدرینی صاقلا ، كوڭان صندرمە ، ايتكانن توشكلا ، قوشقانن
اشلە ، طيغنان اشلرندن طيولغل ، اوزك بدهسون ، خلفهك
نيگنە قوشساده سيگا فائدهلى بولغان اشنى قوشار ، نيدنگنە
طيساده سيگا ضررلى نستهدن طيار . اول سيني توغرى
يولغە تارتوچى بر ياخشى كشىدر .

(۷) اى بالا ، خلفهكنى سيگا سوزلگان سوزلرینی
كوڭلگنى صالوب ، آشكارغە توروشوب ، توشكلاغل ، آنك
سیندن صورغان نسته لرینه ، آنى بيك الوغلابقنە جواب
بیر گل !

(۸) خلفهك سینی بر اش اوچون اوگتلا گانده ، سین
برده چرایگنى صتمە ، هیچده اوگایسنلانمە . خلفهك سیگا بر
ناچار اشك اوچون جزا بیر گانده ، سین برده تارتونمە ، سلسکنمە ؛
خلفهكنى سيگا بو اشلرنى قلوئى ، آنك اوز فائده سنە توگل ،
بارسیده سینك فائده گەدر .

(۹) اى بالا ! هیچ بر وقتده خلفهكنى آلامە . یالغانلاو بیك
یمان اش یالغانچیلارنى الله تعالی یاراتمیدر .

(۱۰) اى بالا ! اوز گنگده ایبدە شلرگنى ، اوز توغانلارك
كبی کورب ، سويکلی تو تقل !

(۱۱) اى بالا ! اوزگدن الوغلارنى آغلارك کبی کور ،
اوزگدن کچکلرنى انیلرك کبی کور گل !

(۱۲) ای بالا! هر كىگه گوزل سوزلرك، گوزل اشلرك
 ايله كوچرگچ بولورغه توروش!
 (۱۳) هيچ وقتده يمانلقغه قارشى، يمانلق قلمه، هيچ كهنى
 كوكلشكن دشمان توماغل!

(۱۴) هيچ وقتده يمان كشيملر ايله، يمانلقلارنده اورتاق
 بولمه، آلا رايله ايبدەش بولونى تلاسك، يايسه آلا رسينك
 ايله ايبدەش بولونى تلاسەلر، سين آلاردان يمانلقلارندان
 قايتونى اوتن، يمانلقلارندان قايتسالار ايبدەش بولورسون!
 (۱۵) هيچ وقتده كنجى بولمه، كەدر بولدقلى، كەدر عقللى
 شولار كىبى بولورغه توروش!

(۱۶) ايبدەشكەن آچو آلا ر اوچون، آنك استەندن
 خلفە كا ال كلمه، ايندى خلفەك بر ايبدەشكەنك حالن سينەن
 صورى ايكان، اول وقتده برده ياشرمى توغرى سويله!
 (۱۷) بر نستهده بلمگانلردن، سبقلارن آورلق ايله
 او قوچيلاردان، ضعيفلردن، يارلى كشيملردن، هيچده كوله،
 آلا رنى خورلاما، آلا رده سينك كىبى آتارك بالالارى،
 آلا رنك بو عيبلرى اوزلرەن توكل، الله تعالى دن . هيچ
 كەنكده عيبلى بولاسى كىلمى، الله تعالى بىرگاچ ايركسز
 بولادر . سين موندى كشيملرنى قزغان، بولارغه قولوشكەن
 كىلگان قدر ياردم ايتارگە توروش .

(۱۸) هیچ کمه، هیچ وقتده یمان سوز ایتمه، ایبده شلرکنی
صوقمه، کشی ایبیرلرین صور اوسز آلمه

(۱۹) ای بالا! مکتبکه نیندی خدمت ایله کیلگانکنی
اونو تمه، اول خدمتنی ایتمودن یالقاوانمه، کمنگدر خدمت
ایتیهسی کیلماسه، اول کمسه آشاماسونده، استنه کیومده
کیمهسون! ای بالا، نیچوک بولساده علم آلورغه توروش!
عالم بولساك الله تعالی گه عبادتکنی بلوب قلو رسون! مهلکتکه
خدمتنی سویب قلو رسون، آتا آناکا همه او ی جهاعتلرکا
تر بیهنی تیموشنچه قلو رسون، آچ بولماسسون، یالاغناچ
بولماسسون، آورلق کورمزسون! توروش وقتک بیک آز!
(۲۰) کیره کسز اشلر ایله وقتکنی بوشقه اوتکارمه!

(۲۱) مکتبده نیندیگنه اش اشلا سا شده اخلاص کوکلکدن
اشلا گل، اشلر گه تیموشلی اشلر نی برسند اشلامی قالدرمغل!
(۲۲) اشکده ده، قولو کداغی ایبیرلر شده ده، ترتیبسز لک
ایتمه، ترتیبلی کهمه ننگ وقتی برکتلی بولا!

(۲۳) خلفه گنک رخصتمدن باشقه هیچده اورنوگدن قوزغالمه،
کیراک اورنغه باراساک بولسه رخصت آلدی برده جوانمی توب
توغری کیری قایت!

(۲۴) سبق بولمه سنده وقتکده ایبده شلرک ایله سوزلشمه،
(۲۵) مکتبنی اوز او یگدن صانلیراق توت: دیوارینی،
هم باشقه ایبیرلرینی بویاماده بوزماده!

۲۶) كىتابلارنى ھەمدە يازو دفتەرلارنى ساقلاپ توت ،
شولاي قىلساڭ اول نىستەلەر سىڭا كۈبكە يىتارلار ، كۈب
خىدمەت ايتارلار ، ايمدە شىلەرگا بىرلەنگان او قو نىستەلەرنىدە
اورونسز تاشلاما ، بوزما ، ھەمدە يورتە !

۲۷) مەكتەبدىن قايتقاندە قىچقۇرنە ، سىڭىرنە ، چىوانلارغە
تېمە ، كىشىنىڭ باغچاسىنە يايىسە ايشىك آلدېنە كىرمە ، ھىچ بىر
اورونسز اورنغە يازمە ، سىزما ، ھەر نىستەنىڭ اوز اورنى بار !
۲۸) عقللى بول ، ھەر كىمنىڭ قىدرىنى ساقلا ! « قارىتارنى
الوغلامغان ، ياشلەرگە يواشلىق قىلغان ، مېنىم دوستىم توڭل ! »
دىكان سوز - بېغىمىزنىڭ سوزى ، مۇنى اوتوتە ! ۲۹

۲۹) مەكتەبدە اشلارگە تىموش ايتولگان اشلارنى ، ھەر بىر
اشارنىڭ اشلاڭل ، سىنىڭ بورو چلارنىڭ آراسىدە ايك
لك اوتارگە تىموشلىمىسى ، مەكتەب بورو چىدەر .

۳۰) اى بالا ! علم آل ، اول سىڭا ھەر بو يوشكا بىتمازلك
دولتدەر . ياخشى اشلى ، كوركام خىلقلى بول ، آدم بالاسىنە
توروشوب تابارغە تىموشلى بولغان نىستەلەرنىڭ ايك الوغسى
توبلى ، خىلقلى ، بولو چىلقدر .

۳۱) مەكتەبدە بىرلەنگان سىبقلارنى ، مەكتەبدىن قايتقاچ
اويڭدە ياخشىلاپ ھازىرلەپ قولى ، يازارغە بىرلەنگان ،

ياز ولارنى يازوب قوی. بوگونگی اشنى ايرته گه قالدرما!
 (۳۲) ای بالا! سین اوزگنی بیک بختلی صانا. سین الله تلاسه
 مکتبه وقتکده سبغگنی بیک توروشوب او قوساڭ ، خلفهڭ
 قوشقان بوینچاغنه اش قلساڭ ، مکتبدن چقغاندان صوڭ
 اوزگنڭ ایشلرڭ آراسنده ، بیک ماقتاوولی همده قدرلی
 بولورسون!

(۳۳) بزده بر وقتنی سینڭ کبک یاش بالا بولوب ، مکتبه
 سبق او قودق . بز باروبز اون توقز شریک ایدک. آرابزده
 باری دورتمز گنه خلفهز نڭ سوزن توڭلاب ، سبقلارمزی
 اوز وقتلارندان بزده کیچکترمی حاضرلب قویا ایدک ،
 قالغان اون بش شریکلرمز بر کون مکتبه کیلسه لر ایکی
 کون کیلمیلر ایدی. آنداده کیلگان کونلرنده بیرلگان
 سبقلارینی بزده او قومی اونوتوب کیلر ایدی .

(۳۴) بز شولای ایتوب باروسی آلتی قش برگالب سبق
 او قودق. آلتی قش دان صوڭ مکتبه او قولاتورغان علملکرنی
 بارنده بر قات او قوب ، مکتبدن چقدق . آقتق یلنڭ
 امتحانده اون توقز شریکدن دورتمز بیک یاخشی امتحان
 قلوب ، مکتبنی تربیه ایتوچی خلفه لردن ، بایلاردن
 هر برسندنده رحمتلر آلوب ، قولومز غه رحمت یازوینده

بیردییار . تگی اون بش شریگمز ، اون بشیده ، برنسته بلمی ،
 شولقدر کوب کشی آلدنده قزاروب او یاتلی بولدیلار . آلاز
 حاضرنده قایوسی قایدہ ، قایوسی قایدہ کونلکلب قاراش
 اشلب یریلر . ایندی بز ، دورتمز ، اللهغه شکرلر بولسون ،
 اوزمزی او قوتقان کبک ، خلفه بولوب بالالار اوقوتامز .
 ۳۵ بز - دورتمز ، یلی او یلرده جیگل اشلرده عمر ایتهمز .
 وقتنده یقلیمز ، وقتنده آشیمز ، وقتنده اچهمز ، وقتنده نماز
 اوقیمز . بزنگ هر اشمز وقتلی . اما اول بیچاره ، اون بش
 شریگمز ، وقتنده یقولاری یوق ، وقتنده آشلاری یوق ،
 وقتنده نمازلاری یوق . یلی اویده بولو اورنینه ، صووق
 قوشده یاتالار . قری اور ونده بولو اورنینه جوش بیرلرده
 توکب قالتوراب اش اشلیملر . براوسی ایکنچسی ایله کورشه
 قالسالار اوزارینگ بختسزل - کلرندن ، اوزارینگ آچلق هم
 یالانغا چقلارندان زارلانوشالار . الله تعالی بزگه بخت بیرمگان .
 منه تگی دورت ایبداشمز بختلی بولدیلار دیوب بزنگ
 تورمشمرغه قزغب کوزلرندن یاشلرن اغزالار .

۳۶ ای بالالار ! اول اون بش ایبداشمز که الله تعالی بخت
 بیرمگانمنی ؟ الله تعالی بزگه بیرگان بختمنی آراغاده بیرر
 ایدی . آنک او چون کورهمز منه فلان اولغه ایکی خلفه ،
 فلان اولغه اوچ خلفه ، حاضر مین بلسگانگنه اونلاب ، خلفه

كيراك . ايندى بولارنىڭ بختلى بولماولارى نىدىن بولدى ؟
 اوزگىز بىلەسز ، مەكتەپدە وقتلارنىدە خەلقلەر سوزن توڭلاب ،
 آتا آنالارنىڭ قوشولارنىنى آڭلاب ، مەكتەپكە وقتىدە كىلۇپ ،
 بىرلىگان سېقلارنىنى او قوغان بولسالار ، آلودە بىزنىڭ كىك
 بختلى بولورلار ايدى . بىلورلى بىزنىكى كىك بولسە منە ، بايا
 ايتكان اورنلارغە خەلقە بولۇپ ، بىزنىڭ كىكى بىلالار
 او قوتورلار ايدى !

(۲۷) اى بالالار ! سىزنىڭ آراڭزىدە آتا آنالارى ياش وقتلارنىدە
 سېقىغە بىردە بىر مەگانلىرى باردر . قايوڭزنىڭ آتا آناسى سېقىغە
 بىرىدە ، او قومى شايارب ، بىر نىستە بىلمى قالغانلارى باردر .
 او قومى قالغانلارى آتا آنالارىنە « اتكاي انكاي بىزنى
 او قوتماغانلار ! » دىوتل توش تىمگىزە تورغانلاردىر . ايندى
 آتا آنالارى مەكتەپكە بىرتىدە اوزلىرى شايان بولغانلارى
 « ھاي نادانلىق ، ياش وقتدە او قونىڭ قىدرىنى بىلمىم ، اتكاي ،
 انكاي ايتە تورغان ايدى : بىر وقت اوتكايچ بىك او قور ايدىگە
 بولماس ، دىوب ، درست ايكان منە ھاضر بىك او قوسى ايدى
 وقت اوتدى دنيا باصدى ، اى بالالارم او قوڭز او كىرسىز ! »
 دىوب ايتە تورغانلاردىر . ايندى بالالار ! اگىر سىزدە وقتىدە
 او قوماساڭىز ، آتالارڭىز ايتكان سوزنى سىزدە ايتە چىكڭىز بىردە
 شىكىسىز - بىلگىزدە توروشىز !

(۳۸) ایندی بالالار! مونیده بلگن قری اوقی بلو، یازا بلو، بولارغنه کشیکه فایده بیره آلایلار. کتابلارده ایتکان: «علم بر آغاچ، شول بلگانک بو ینچه اش قلو، اول آغاچنک پیهشیدر» دیوب. بوسوزنی سن برده اونوتماگن، بوسوز بیك فایدالی سوزدر. منه سن حاضرند بو کتابنی اوقیده بلهسن، نی ایتکاننیده آشلیسن بو بر آغاچ بولدی. ایندی مونک پیهشی شول اوقوب آشلاغان سوزلر ایله اش قلودر. بو کتابده ایتکان ایدی: مکتبکه وقتنده بار! «ایندی بوسوز ایله اش قلو هر وقتده مکتبکه وقتنده بار ودر. بلگان بو ینچه اش قلو نی عمل دیلر. شوکا کوره کتابلر مزده ایتکان «علم ایله عمل قل!» دیوب.

(۳۹) علم ایله عمل ایگن ایگه بلو ایله ایگن ایگو کبی. براو ایگن ایگه بله، اما اوزی ایگن ایگمی، بو کشی ایگن ایگه بلوندن فایده ایتهمی؟ - اوزگن بلهسن بو کشیکه ایگه بلو او چونکنه برده آشلق ایگمی توروب، پیرده ایگن اوسمیدر. شولایوق ایگن ایگه بلهگان کشی ایگن ایگسه آنگده ایگنی بوله پیدر. بره و ایگنی پیرنی صوقالامیغنه ایگسه، مونک ایگنی اوسهرمی؟ البته اوسمس! شولایوق علم ایله عملده برسی برسندن باشقه ایالرینه فایده بیرمیلر. «علم ایله عمل ارقا ایله قرصاق کبی» دیلر.

(۴۰) ایندی، ای بالالار! مونیده بیك یخشی بلگن! کشیده

علم بولسه شول علم ايله عمل قلو ر او چون تاغن بيك الوغ هم
 قدرلى برنسته كيراك بولا در . بره و ناك علمى بار ايكان ، بوكشى ،
 بالالار او قتورغه توتونسه ، بالالار ناك ياراماغان اشن كور گاج
 قولى ايله صوقسه ياتلى ايله قچقروب آچولانسه ، اوزى بالاغه
 اشلاگان اشى نيك ياراماغاننى برده ايتماسه ، اورونلى
 اورونسز آچولانسه ، منه موندى تپوشسز اشلرنى اشلاونى
 « خلقسزلق » ديلر . اشلاو چيسون « خلقسز » ديلر . ايندى
 هر اشنى تپوشنچه قلمسه ، اورونلى اورونسز آچولانماسه ، اورنى
 بله گنه كشيگه تپوشلى سوزلرنى ايتسه ، موندى كشيمنى « خلقلى »
 ديلر . بو اشلرن « خلق » ديلر . دنيماده خلقلى كشيده كوب ،
 خلقسزلار يده كوب . خلقسزلق آدم بالاسندا غنه تو گل ، باشقه
 حيوانلار دادة بار ، منه كوره سن قايسى آت چيكاچ آلغه بار و
 اورننه آرتقه كيمته ، يايسه ياق ياقعه تارتولا ، بولار بارده خلقسزلق ،
 برنكچه كير يلك . خلق ديگان نسته ايك قدرلى نسته در .

(۴) خلقسزلق ايك يمان بر اشدر . خلقسز كشى الله تعالى ننگ
 بيريگان نعمتلرى ايله برده فائده كوره آلمى ، اوزينه ده يوق ،
 كشيگه ده يوق ، بر عالم كشى خلقسز ايكان ، اول علمى ايله
 اوزيده فائده كورمى ، كشيگه ده فائده قلا آلمى . آنك او چون
 آنى خلقه ايتساك بالالارنى اورونسز بور چب ، آلارنى علم

آلودان بوش قالدرادر . اورنسنز آچولانا ، اورنسنز
 شلمتلی ، شوندان صوڭ بالالار آناردان قورقا تورغان بولالار
 قیچانغنه کیلوب صوغار ایکان ، نی اشلر ایکان دیوب آناردان
 قورقا ، قورقا آنڭ بیره تورغان سبغنده آشلی آلمی قالالار .
 شونڭ اوچونده «دنیا ده ایڭ گوزل نسته نی بولساده آناردانده
 گوزلی کورکام خلیق» دیب پیغمبر من محمد (علیه السلام) ایتکان ،
 (۴۲) ایندی ای بالالار ! سز هر اشکنده ، همده سوز گزده ،
 اولچولی بولو گز ! اشنی اشلامدن الڭ ، اول اشنی
 اشلا گانده آقتوغی نیچوک ، فایدالی بولا چاقمی ؟ اشلامگانده
 نیچوک ، ضرر بولا چاقمی ؟ شولارنی بیڭ نچکه لب او یلاب ،
 توتونورغه کیراک . اوزمنڭ کوز آلدنداغنه کوز کوننی
 کیونب اورامغه چقهق بولساڭ ؛ آیاغڭا کون کیو
 کیه سیمی ، یایسه جون کیومی ؟ هیچ برمنده الڭ طشده
 نیندی جوشی قریمی ، شونی او ییلامیچه آیاغمنغه کیارگه
 توتونیمیز الڭ قاریمز جوش بولماسه کیز کالوش کیهمنز ،
 جوش بولسه جوشکه یاری تورغان آیاق کیومی کیهمنز .
 هر اشده شولای ، آقتغی نی بولا چاغن او ییلامی اشلرگه
 یارامیدر . هر اشڭ ییمشی آقتغنده ، اما هر کده اشلاگان
 اشندن تملی ییمش کتهدر . ایندی براو او ییلامی اشلاسه

آقتغنده آچی پیمیش توغسه، بو کشی برده شیکسن او کئر .
 « او یلامی اشلانگان اش ، باشسن تن کبیدر » بو سوزنی
 پیغمبرمن ایتمکان .

(۴۳) هر سوزنی ایاك الك بیاخشی او یلاب ، تیموشلی
 بولساغنه سو یلامک کیراک ، سوز سویلاو ملتوق آتو
 کبیدر . براو برده قارامی صاغایمی ملتوقنی آتوب یبارسه ،
 اول ملتوق اوغی بر کشیگه یایسه او ی حیوانینه تپسه ، بو
 کشی نی قلور ؟ سوزده شولایوق ایتوب یبارگانچه صاقلانورغه
 کیراک ، بر ایتکاخ قایتارب آلوب بولمی . سوزنی بز تل
 ایله سویلا ساکده ، سوز ناک اورنی تلمده توگل ، سوز ناک
 اورنی کوکلده در . شوکا کوره ایته چک سوزنی ایتماسدن
 الک کوکل ایله فائده سون ضررن او یلارغه کیراک . تل
 کوکلنک تلمه چیغنه در . تلمه چنی بلهسن ، آگا قوشو چی نی قوشسه
 اول شونی سویلی بیره ، کیراک فائده لی بولسون ، کیراک
 ضرر لی بولسون !

- * ای بالا یاخشی بلك * آرسلانکدر تلک *
- * قیلسک آنی ایروکلی * شوندان بولور بتوک *
- * سوزنک اخشایدیر اوق * یارامی سویلارگه کوپ *
- * اویلاب سویله آرنیده * کو بنده هیچ معنی یوق *

(۴۴) ای بالالار ! الله تعالی آدم-رگه بر تل ، ایکی قولاق

بیرگان ، نیک تلمه ایکو تو گل ؟ موندە سبب بو بولا - آز
سویله کوب توگلا !

آدمه تل بر ، کوز ایکی ، مونگ سببی نسته ؟
مونگ سببیده سیگا - کوبنی کور آز سویله .
آدمه ایکی قول ، اما آوز باری بر ، نیک بولای ؟
مونگ سببیده شول ، کوب اشله آز توشله !

- * ای بالام سن بختلی * اچقندر مه بختنی *
- * تورش اوقی سبگ * یوقغه اوزدرما وقتنی *
- * علم اوزی برنورد * ایاسی آنک بیک زورد * *
- * اوقوبده نادان قالغان * بو دنیا ده بیک خوردر *
- * علم اوزینک ایاسون * نورلاندرر بلامسون *
- * یاقتیسز قارانخوده * تورونی سین سویامسون *

۴۵) ای بالالار ! دنیا ده کم ایله دوست بولو رغه کیراک ؟
دنیا ده هر کده دوست بولو او چون ، اوزین یمان یوللاردان
صاقلی تورغان خلقلی کشینی صایلاب ، شوندی کشی ایله
دوست بولوق تیوشلی . یمان کشی ایله ، خلقسز کشی ایله
دوست بولو برده یارامیدر . آندی کشینک یانینده بارماسقه
کیراک . آنک او چون آندی کشی تپه تورغان آت ،
یایسه توشلی تورغان ات کبیدر . هیچ قایسهن آندی آت
هده آندی ات یانینده یاقده بارمیهز . هم برار کشی بارا

باشلا ساده ، بارمه اول تيمبه ، يايسه اول ات توشلی « دیوب اول
 کشینی بارودان طیامز . کشیلرده بر برسی ایله دوست
 بولو شوده ، شوندی بولورغه کیراک . یهان کشی ایله دوست
 بولورغه یاراماغاچده آنی دشمان توتوب آشکا ضرر ایتو
 یاری دیگان سوز توگل . دوستده بولما ، دشمانده بولمه آشکار
 همیشه دعاده بول یاخشیلق تله . الله دان آنی توغری یولده
 بولدرونی صوراً !

(۴۶) ای بالا ! الله تعالی دن اوزینکا بیرلگان عمرگنی ،
 صاناولی بولغان صولوگنی ، هیچ وقتده فائده سزگه یبارمه !
 اوزگده بله سون ، هر وقتده ، هر بر صولوده ، سینک عمرک
 اوته - کیمه بارادر . بر اوتکان ساعت کیری قایتاچاق توگل .
 شونک اوچونده سین ، وقتگنی برده اشسز اوتکارمه ، عمرگنک
 بیگراکده قدرلی چاغی او قوده بولغان وقتگدر . شولای
 بولغاچ مکتبده او قوغانده بر صولوکنیده یوقغه صولامه ، سبق
 آلغانده یاخشی توکلا ، ایندی مکتبدن قایتاچاق آشا ، اچ ،
 نمازگنی او قوده ، او قو اشلرگنی قارا . بوگونگی سبقنی
 بلدم دیوب ، تیمک اوتورونی جلا ایتمه . اکرده بر اشگنی
 بترب شونان صوگ تیمک تورونی جلا ایتساک ، الوغ بولغاچده
 شونی اشلی تورغان بولورسون . تیمک تور و کشینی یولدان
 یازدرادر . کشی هر وقتده بر اشلی تورغان بولورغه

کیراک اوزگن کور بده بله تورغانسن بزنک دین توغانلاردان
 بای بولغانلاری، اوزلرینک بالالارین، برده اشکه قوشمی
 ایرکالبکنه توتالارده کوبسینک بالالاری بوزق یولغه کرب،
 اوزلریده هلاک بولالار، آتالارنده هلاک قلالار. بو بارده
 اشسن تورودان بولادر.

(۴۷) پیغمبرمن ایتکان «تنی سلامت بولو بده، اشسن، تیک
 توروچی کشیگه الله تعالی آچولانور» دیوب.

عقللی بایلار بالالارین تیموش قدر او قوتالارده ایکنچی
 بر بایغه خدمتکه بیرهلر. شول بایده اش اشلاسون، اشکه
 اویرانسنده، تیک تورودان جیرانسون دیوب.

قایولاری بالالاری او قوغان چاقده جای کونلرنده او قودان
 توقتاب تورغانداده بالالارین بر تورلی اشکه قویالار آنی
 آکلماغان کشیلر موندی بالانک آتالارن «تویومسن
 شولقدر بایلغی بولو بده بالاسون کشیگه خدمت ایتدره»
 دیلر. اوزگن آکلادگن اول باینک بالاسون خدمت ایتدروی
 آچه او چون توگل، بالاسون یولدان یازودان صاقلاو
 او چوندر.

(۴۸) ایندی ای بالالار! دنیاده هیچ کمنک آورلق همد
 مشقت کوره سی کیلمی، هر کمده راحتلکده طنچلقده عمر
 (تهذیب اخلاق الصبیان) ۲

سرهسی کیله در . هیچ کمه اوزینک بالاسی قارا خدمته
 آچبالانغاچ یورسون دیو اوسترمیدر . بره و اوزی کونلکلب
 کشیگه خدمت ایتوب تاماغن تویدرساده ، بالاسون اوز
 کسبهمنی بلسه یارار دیوب ، برده ایتمیدر . بلکی بالاسون
 بختلی قلوب ، زور اورونلارده بولسون دیوب سبینه کرشه در .
 آتا بولغان کشی بالاسینک الوغ درجه گه منوندن برده
 کونلمیدر . بالاسی پادشاه بولوب آتاسی شونک قول آستونده
 بولوینده راضی . باشقه کشیدن کونلی تورغان اشنی ، آتا
 بالاسندان کونلمیدر . منه بالالار ! آتا آنالار بالالارنی
 شولقدر سویه لر همده یاقن کوره لر . بولای بولغاچ ، بالاده
 آتا آناسنی شولای یاقن کورب ، آنک ایتکان سوزلرین
 قلاقغه آلمق تیموشلیدر .

(۴۹) آتا آنانک بالاسی استنده بیک زور حقلاری بار .
 توغان کوندن اون بش یاشلرینه چه آتا آنا بالالاری
 اوچون نیندی آورلقلار کورمیلر . آتا آنانک کونن تونن
 قایغروی یاش بالاسی توغروسنده بولادر . بو بالانی نیچک
 کشی ایتارگه ، بو بالاسز بزنگ کبک نادانده بولماسون
 ایدی ، فقیرده بولماسون ایدی ، بوزقده بولماسون ایدی
 دیو تورلی اویلار اویلاب ، اوزلرینک بالالارینک دنیا ده
 واحتملی بولوین تلاب ، آخوتده ده الوغ درجه لی بولوین

تلیلر . ایندی بالا بر زمان زور بولوب اوزندن اوزی
کون کوررلک بولسه ، اوزینک یاش وقتده تربیه ایتکان
آتا آناسنی برده اونوتورغه یارامیدر . هر وقتده آتا آناغه
خدمت ایتمک هر بر بالاغه تیموشدر .

(۵۰) ای بالا ! بز الکه یوق ایدک . بزنی یوقدان بار
ایتوچی ذاتنی « الله » دیلر . الله تعالی بزنی یوقدان بار
ایتکانده بزگه تورلی اشلرنی اشلرگه : نماز اوقورغه ،
روزه توتارغه ، کشیگه ضرر ایتماسکه قوشقان . او شانداق
بزنی تورلی اشلرنی اشلودن طیغان : نادان بولماکنز ، کشینی
رنجتماکنز ، کشی ایپیورینه تیمهکنز ، کشینی خورلاماکنز ،
بوزق خلقلی بولماکنز ! دیگان .

ایندی الله تعالی ناک نیلرنی اشلرگه قوشقانن بلو او چون ،
همده نیلردن طیغان ، شولارنی بلو او چون بزگه علم اویره نمک
تیموشلی بولادر . بز ناک دینمز « اسلام » اسمیلدر . کیراک ایر
کشی بولسون ، کیراک خاتون کشی بولسون ، الله تعالی ناک
قوشقان اشلرین اشلرگه تیموشلی . طیغان اشلرندن طیولورغه
تیموشلی . موندان اوزگزده آکلادکنز هر بر اسلام دیننده
بولغان کشی ایر بولساده خاتون بولساده علم اویره نمک
تیموشلی بولادر . علمسن الله تعالی نی تانب بولمیدر . قوشقانلارین
طیغانلارین بلب بولمیدر . شوناک او چونده کیراک ایر بالا

بولسون ، كيراك قز بالا بولسون ، هر برسیده علم او گرانمك
 تپوشلی بولادر . سن ایر بالا لار ، مکتبلر ده سبق او قوب علم
 آلاسن ، ایندی قز بالا لار ده سبق او قوب علم آلسون او چون
 مکتب کیراک بولادر . شوکا کوره قز بالا لار او چون « قزلار
 مکتبی » آچب ، آلا رغه سبق او قوتور لوق قز خلفه « معلمه »
 قویارغه کیراک .

﴿ آتق سوزم ﴾

ای بالا لار ! هر کوننی ایرته برله یقودان تورغاچ ، ایک
 الك ایکی قوللار کزنی ، یوزلر کزنی یووگنز . صوگره ایکی
 بلا کلر کزنی تر سا کلری ایله یووب باش کز غاده جوش قول
 ایله صیپا گز قولاق تیشکلر کز نیده جوش بار مق ایله سرتکز .
 قولاق آرتلار کز نیده باش بار مقلار کز ایله صیپا گز ! صوگره
 ایکی آیاقلار کز نیده تو بقلاری ایله یووگنز ! منه مونی
 طهارت دیلر . صوگره تپوشلی نمازنی او قوگز ده آشاب اچب
 مکتبکه کیمتوگنز ! مکتبکه بار رغه وقتند ان الگروه ک چغکنز .
 یوقسه آشغب یوگرب بار رغه توغری کیلور . آشغب
 بار ماسا گز سبقدن صوگغه قالور رغه توغری کیلور . بولار .
 ایکسیده یاری تورغان اشار توگل !

مکتبده ، بر ساعت سبق او قوغاندان صوگ ، خلفه سز گه
 ایکنچی سق بد باشلا وغه قدر ، طشقه چغب کر رگه قوشار ، سن

شول وقتده طشقه چغب کرگز! بو وقتده اویناب، چقمی
 قالساگز، سبق بولب چغارغه توغری کیلور . بو اش برده
 یارامی . - ای بالا، بو اش نیک یارامی ؟

﴿ هنر ﴾

پیغمبرمن ایتکان : « الله تعالی هنرلی مؤمننی سویهر » دیب .
 هنر = اصتالق هم اش بلو دیگان سوز . دنیاده تورلی هنر
 بار : بالالار، سز نیندی هنرلرنک اسملرین بله سز . سویلاب
 کورساتگز الی ؟ .....

(تورلی هنر)

هنرلرنک ایک الوغسی علمدر . یازو هنری بار . او قوتو
 هنری بار . ایگن صاچو هنری بار . صاتو ایتو هنری بار .
 کیوم تگو هنری بار . کتاب چغارو هنری بار . کتاب باصو
 هنری بار . کتاب طشللاو هنری بار . اوی یاصاو هنری
 بار . چمگو هنری بار . کیوم ملک صوغو هنری بار . کلاپوش
 یاصاو هنری بار .

ایر خالفهنی « معلم » دیلر . کوب وقتده یازو هنری ایله
 اش قلو چیننی « کاتب » دیلر . کتابلر چغارو چیننی « مؤلف »
 دیلر . یایسه « محرر » دیلر . غزیتنهنی « جریده » دیلر .
 صاتو چیننی « تاجر » همده « سوداگیر » دیلر . کتاب باصونی

« طَبَع » ديلر . كِتَاب باصلا تورغان اورننى « مطبعه »
 همده « باصمه خانسه » ديلر . وقتلى جيمولوب سودا ايتوله تورغان
 اورننى « بازار » ديلر . تمام .
 (اخطار : معلم افندى .)

اوشبو هنرلردن بالالار بله تورغانلارين ، تعريف ايندرسون . بلمگان
 هنرلرنى قصاقچه اوزى بيان ايتسون !
 (شاكرجان الحميدى)

« شعر »

سوز ايكي تورلى : كويسزى بار ، كويلسى بار .
 كويلى سوزنى شعر ديلر . شعر هر تله بار .
 منه بالالار سزگه بر آز شعرلر يازامن :

(۱) اوچراتدم بر بالا * قارشده اول صورانا
 بر تين گنه بولساده * آبي بيره كورسانه
 (۲) ديدى ميكا نيچه قات * بيرمه بولا اويات
 بر تيننى قولغه آغاج * گويه منى آقبوز آت

(توروشو توغروسنده)

(۳) توروشساڭ سين تابارسون * تاشقه قاداتق قاغارسون
 توروشايق كيل توغان * قارا كونلر آغارسون
 (۴) هر بر اشك بول توروش * توروشى بولماس هيچ بر اش
 اگر اشكه كرشساڭ * بيلسكنى باغلاب كرش
 (۵) توروش بولساڭ آقچاڭمول * قاين بارساڭ تورى يول

ياقن كورب ايتە من * زينهار توغان تورش بول
 (۶) اگر بوليم ديساڭ باي * توروشه كور توغانقاي
 منە شوندان صوڭ سيڭا * آلدڭ تولى بولا ماي

(فقيرلرگه)

(۷) اي فقيرسن صبر ايت * الله دان بايلىق كُت
 تيك ياتوده بولماس اول * چنلاب كرشب كسب ايت
 (۸) كسبسز مال كتماگل * كشيدين اميد ايتماگل
 بيمرى الله ديوبن * چيكلدن چغب كيتماگل

« تىللىر »

دنياده - يپير يوزنده ئىللە نيچە تورلى خلق بار . شول
 خلق آراسنده بىزده بار . بىزنىڭ خەلقىڭ باش بابالارى «تاتار»
 اسملى بولغان . شوڭا كوره بىزنى «تاتار» دىلر .

بىزنىڭ يپىردە بولغان روسلرنىڭ توب بابالارى «روس»
 اسمندە بولدىقدان آلارنى «روس» دىلر .

يېغىمبىرمنىڭ اوزى ھمدە آنڭ ايله بىرگە بولغان عرب
 خەلقىڭ بابالارى «يعرب» اسملى كەسە بولدىقدان آلارنى
 «عرب» دىلر .

يۋر يىلر يعقوب يېغىمبىرنىڭ «يهودا» اسملى اوغلىندان
 تاراغانغە آلارنى «يهودى» دىلر .

از يېتاد توغى
 ئىد رىش لورا
 توروشه كور
 ئىد خاتىڭاي ارزۇر
 دولاماي
 الله دان بايلىق
 كُت چنلاب
 كرشب كسب
 ايت كشيدين
 اميد ايتماگل
 چيكلدن چغب
 كيتماگل

تاتار، عرب، روس، يهود خلقى بولارنىڭ دورتسى دورت تورلى تل ايله سويلمىلر . مثلاً غر بىلر الله دىلر . روسلر الله دىگانى « بوغ » دىلر . يوريلر « ايل » دىلر . يير يوزىدە آيورم تل ايله سويلوچى بو دورتكە باشقاده بىك كو بدر . صارتلار، فارسىلر، فرانسوزلار، نيمىسلر، ارمنلر، كىتايلىر، ياپونلار ھەدە بولارغە باشقەلار .

نوح عليه السلام نىڭ اوغلىنىڭ اوغلى « ترك » اسمى بولغانلىقدان آناردان نارالغان خلقنى « ترك » دىلر . آلارنىڭ تللىرىدە بىزنىكە باشقاراق . قرآندە الله تعالى ايتكان : « الله تعالى نىڭ بارلغىن كورساتە تورغان بىلگولر آراسىدە آدمىلرنىڭ توسلرى تللىرى تورلى بولمىلق » دىوب . دنياده خلق تورلى ، آلارنىڭ تللىرىدە تورلدىر .

اي بالالار ! منه سزگە تاغىن بر شەور يازامن .

(شعر)

- ۱ اي خلقىم سن او قىغىل * جىلگىنە بىلدىرتكىل
- فايدالى كىتاب او قوت * بىزنى آلىغە بوگرتكىل
- ۲ اۆل او برەت ايماننى * صوگىرە ياخشى بىماننى
- آيت يارامى رىجىتو * ياخشىنى ھىم ناداننى
- ۳ چونكە آلا ر ايكسى * خۇدانگىر بىندە سى
- ھىچ رىجىتو ياراماس * آدملىردىن ھىچ بىرسى

(۴) بول عقللی بول اویلی * موندی کشی کوب بولمی
بیک کیراکلی شول اشدر * اسمی مونک جویلمی

(ادبلی بولو توغور و سنده)

(۵) بایلیق بولسه بندهدر * علمگه ادب سرکهدر
علمی بولغان آدبسنز * نادان بولوب کیتندهدر
(۶) اۆل ادب اویرانگل * صوکره علم سن آغل
شولای دیگان صحابی * اسمی آنک عمردر

(ادبلی بولو توغور سنده غمی ایکنچی شعر)

(۷) ادبلی بول هر اشده * کوندزنده هم کیچده
اوزگنگه بولساکنده * ادبسنلنمه هیچده
(۸) آدب ایرنک کورکیدر * هرکم سوزن جوبلیدر
آدب بولسه بره وده * بار اشده توبلیدر

« بالا آتاسینه » شعر

(۱) ای بالانک آتاسی * اوشانداقده آناسی
اوقتقل سن بالاکنی * سین ایچ تاتار بالاسی
(۲) بالاکنی تابشر خلفهگه * اویروت دیوب هر فنکه
بولای اوقت تگلای * دیمه موتی سن هنده
(۳) خلفه بلور اوز اشن * سین بلهسک اوز اشک
اوقتور تیوش کیراکنی * فایدالیسون بالا ایچون

۴) بالاڭنى ايتساڭ مکتبکه * توشر ديمه فلان کتابه
خلفه صناپ قاراسون * قویارغه یاری قای یاقغه

یاخشى بولو توغرى و سنده (شعر)

- ۱) ای افندم یاخشى بول * توت اوزینکا توغرى یول
هر کمگه قل ایزگولک * دوستک بولور سینک مول - (کوب)
۲) دوست ایش کیراک هر کمگه * باى فقیردن هر برکه
اینه یالانغاچ بولساده * کپیروم تگه هر کمگه
(فقیر دوستده فائده ایتار دپک)

﴿ علملکر ﴾

دنیاده علملک بیک کوب تورلیدر .

حساب علمی ، تل علمی ، تن علمی ، اوسملکر علمی ، بولارغه
باشقاده علملکر کوبدر . بو علملکرلدن هر برسیده بیک
کیراکلی علمدر . یندهه پیر علمی . اوتکان زمانداغی پیر
یوزنده گی خلقنک حاللرین تیکشر وچی علملک باردر .

(حساب علمی)

صان بلو هر کمگه بیک کیراکلی بولغان علمدر . صان بر
ایکی دیوب صاناوغنه توگل ، اولده کیراک . اما بر

صان بلو هر کمگه بیک کیراکلی بولغان علمدر .

صاننى ايكنچىگه قوشو ، « جمع » ديلر . مثلا : * * * + * بر
 توشده ايكى يولدز ايكنچى توشده تاغن بر يولدز بو ايكى
 پيرده گى يولدزلارنك باري كو بهى ايكانن بلو اوچون
 بولارنى برسون ايكنچسینه قوشلور . بس باري اوچ
 بولغاننى بلهمز * اوندان برنى آغاج توقز قالادر .
 بو آلونى « طَرَج » ديلر . مثلا (* * * * -) دورت يولدز
 آراسندان برسنى آلساق نيچه قالور ؟ * تابقرلاو
 دورت اورونده ايكشار يولدز بولسه بولارنك باروسى كو بهى
 بولادر ؟ (* * - * * - * * - * *) باري سيگز بولادر . تابقرلاونى
 « ضرب » ديلر .

بولو ، اون يولدزنى بش كشيگه تيگز بولب پيرساك
 كشى باشينه نيچه يولدز تيار ؟ (* * * * * * * *) ايكشار
 تيه در . موني « تقسيم » ديلر . قوشو ، آلو ، تابقرلاو همده
 بولونى « اَعْمَالُ اَرْبَعَه » ديلر . صاننى حرف ايله يازو كوب
 اورون آغانغه ، صان اوچون آيورم بيلگو ياصاغانلار .
 اول بيلگولرنى « صفر » همده « رقم » ديلر . بزنك يرته
 تورغان رقمارمز اوشبو روشده در : ۱ = بر * ۲ = ايكى *

۳ = اوج * ۴ = دورت * ۵ = بش * ۶ = آلتی * ۷ = پیدی *
 ۸ = سیگن * ۹ = توقز * ۱۰ = اون * ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳ ، ۲۰ ،
 ۲۱ ، ۳۰ ، ۴۰ ، ۵۰ ، ۶۰ ، ۷۰ ، ۸۰ ، ۹۰ ، ۱۰۰

« کالیندار »

ای بالالار! کالیندار دیوب نی نستهنی ایتهلر بله میسنز ؟
 کالیندار ایکی ترلی دیواری بار . دیوارلارغه تاغب قویالار .
 نسخی دیگانی بار کتاب کبمی یاصالغان بولادر . دیوارینک
 کوبره گی هر کون او چون بر بیت یاصالغانی بار .
 کالیندارنک بیتمی اوشبو روشده بولادر .

(کالیندار بیتمی)

سنهٔ هجریهٔ قمریه ۱۳۲۴-۳۵۴ کون		سنهٔ میلادیه 1907 نچی 365 کون	
ذوالقعدہ		غنوار	
۳۰		1	
دوشنبه			
هجریهٔ شمسیه ۱۲۸۶ نچی سنه			
وقتلا	۴	۵	۶
طاك	۶	۵	
قویاش چغار	۸	۲۳	
توش وقتی	۱۲	۱	
ایکندی مثل	۱	۱۰	
ایکندی مثلین	۱	۴۴	
قویاش بایور	۳	۵۵	
شفقی باتار	۶	۱۵	
کون اوزنلغی	۷	۳۲	
غنوارنک برنجی کونی میلادی یلنک باشی یاثا یل بیرام			
معلم افندی اوشبو کالیندار بینن بالارغه یاخشیلاب تفهیم ایتارسزلر.			

« یل »

یل ایکی تورلی : قویاش حسابی ایله بولغانی بار ، آی
 حسابی ایله بولغانی بار . قویاش ایله بولغان یلنی « سنهء
 شمسیه » دیلر . آی ایله بولغانین « سنهء قمریه » دیلر . بزنگ
 شریعتده یرتله تورغان یل « سنهء قمریه » در . دنیااشارنده
 مسلمانغه باشقالار « سنهء شمسیه » ایله یرتله . « سنهء شمسیه » =
 اوچیوز آلتمش بش کوندر . « سنهء قمریه » = اوچیوز
 ایلی دورت کوندر . سنهء شمسیه ایله یرتوچیلر یللارون
 حضرت عیسانک توغوندان باشلاب صانیلار . آنک توغوینی
 « میلاد » دیلر . « سنهء شمسیهء میلادیه » در . حاضر نده
 میلادی ایله « ۱۹۰۶ » نچی سنه در .
 سنهء قمریه ایله حسابلاونک باشلانوی محمد علیه السلامک
 مکه دن مدینه گه کوچوندن « هجرت » دن باشلانغان .
 شوکا کوره « سنهء قمریهء هجریه » دیلر . سنهء هجریه
 حاضر نده « ۱۳۲۴ » نچی یلدر .
 سنهء شمسیه ایله یلباشی « غنوار » اسملی آیدان . قمریه ننگ
 یلباشی « محرم » اسملی آیداندر .

سنهء شمسیده قهریده اون ایکشار آیدر.

سنهء شمسیده ناک آیلاری : (۱) غنوار، (۲) فیثوال، (۳) مارت، (۴) آپریل، (۵) مای، (۶) ایون، (۷) ایول، (۸) آوغوست، (۹) سنتابر، (۱۰) اوکتابر، (۱۱) نویابر، (۱۲) دیکابر.

سنهء قهریه آیلاری : (۱) محرم، (۲) صفر، (۳) ربیع اول، (۴) ربیع آخر، (۵) جمادی اولی، (۶) جمادی آخره، (۷) رجب، (۸) شعبان، (۹) رمضان، (۱۰) شوال، (۱۱) ذوالقعدة، (۱۲) ذوالحجه.

صحابی = صحابی دیو پیغمبرمن ناک زماننده بولوب، پیغمبرمنزگه اشانغان همده آنک ایله سرگه اوتور شقان کشیکه ایتله در. اول صحابیملرنک پیغمبرمن دن صوگ نو بتلشب خلیفه بولوب تورغانلاری، الوغ صحابیملر، باردر. آلا ردورتهو. آلارنی « چهار یار » دیلر.

« چهار یارنک اسملری »

ابوبکر، عمر، عثمان، علی در.

صحابیلردن صوڭ قرآن ھەدە حدیثلردن کیرا کلی مسئله
 لرنی چغار وادە تورشقان دورت عالم باردر . آلا رنڭ اسملری :
 امام اعظم - ابو حنیفە ، امام شافعی ، امام احمد ، امام مالکدر .
 قرآن شریفدە بولغان طنش آرا لارنداغی سوزلرنی « آیت »
 دیلر . رسولونڭ ایتکان سوزلرینی حدیث دیلر .

اوشبورتناپ سولطان کریمو فلرنڭ معازینندە صاتولمقلدیر .

ھجرەدن ۱۳۲۴ ھجری یانڭ رمضان شریفنڭ ۱۵ ھجری کونندە تمام اولدی
 قیلادی ۱۹۰۶ ھجری سنەنڭ اوکتابر ۱۳ سنەدە بولادیر .

ش. کحان الحامدی